

Września i powiat w czasach Polski Ludowej

Życie kulturalne i rozrywki, cz.2

fot. ze zbiorów autora

Pierwszy kustosz Muzeum Regionalnego we Wrześni Antoni Cizak i (po prawej stronie), opiekunka Maria Siejek (Myszkiewicz) z grupą harcerzy podczas zwiedzania Muzeum, rok 1974

Znaczna ilość imprez w PDK (później WOK), a także różnorodne formy działań we wrzesińskim środowisku młodzieżowym, które trudno tu w szczególności opisywać, spowodowały konieczność kapitalnego remontu, który przeprowadzono etapami w latach 1968-1970. Po kolejnym remoncie na początku lat 80. budynek uzyskał widoczny dziś zewnętrzny kształt.

W końcu lat 70. w WOK-u działały Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Wrzesińskiej, Teatr Poezji „Fakt”, Chór Międzyszkolny, Klub Piosenki, Koło Plastyczne, Koło Fotograficzne (niektóre z tych form działania miały już wieloletnią tradycję). W okresie tym w pracy w środowisku młodzieżowym WOK miał już silną konkurencję, którą stanowiły Dom Socjalny „Tonsilu”, gdzie działały modelarnia lotnicza, radioklub, zespół harmonijek ustnych, zespół instrumentalno-wokalny oraz zespoły rytmiki dziecięcej i baletowy, a przede wszystkim organizujący dyskoteki klub „Hades” oraz Klub Wrzesińskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, gdzie działał zespół modelarski, młodzieżowy zespół muzyczny, harcerski klub łączności i sekcja szachowa.

W 1963 roku powstał we Wrześni Oddział Powiatowy Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego, który od 1 lutego 1964 roku otrzymał w podziemiach ratusza pomieszczenia klubowe składające się z sali konferencyjnej na 46 miejsc, kącika brydżowego na szesnaście miejsc i bufetu kawowego. Klub WTK – przeznaczony tylko dla dorosłych – posiadał też, podobnie jak PDK, będący jeszcze wówczas sporą atrakcją telewizor. W oddzielnym pomieszczeniu obok klubu urządzono czytelną Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej (tysiąc tomów informacyjno-encyklopedycznych). W 1977 roku towarzystwo zmieniło nazwę na Wrzesińskie Towarzystwo Kulturalne. Kolejnymi prezesami WTK byli: Józef Cichowlas (1964), Franciszek Burzyński (1964-1977), Włodzimierz Pietrowski (1977-1989) i Janusz Lenartowicz (1985-1989).

29 maja 1966 roku, podczas obchodów 65. rocznicy strajku dzieci wrzesińskich, nastąpiło uroczyste przeniesienie siedziby Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej do gmachu historycznej szkoły przy ulicy Dzieci Wrzesińskich, gdzie swoje miejsce znalazło

także Muzeum Regionalne.

Początek dziejów Muzeum Regionalnego sięga roku 1955, kiedy w budynku historycznej szkoły powstała w jednej z sal „izba pamiątkowa wrzesińskiego strajku szkolnego”. W 1961 roku (otwarcie podczas uroczystości rocznicowych strajku dzieci wrzesińskich – 2 września) muzeum powiększyło się o drugą salę, którą poświęcono Wiośnie Ludów. Muzeum zostało uroczystie otwarte 29 maja 1966 roku. Posiadało już wtedy pięć sal, z czego trzy ekspozycyjne. Pierwszym kustoszem muzeum został Antoni Cizak (1961-1977), znany już wtedy działacz kultury i historyk regionalista zasłużony na polu zbierania historycznych pamiątek wrzesińskich. Antoni Cizak napisał w latach 50. i 60. kilka przewodników po ziemi wrzesińskiej oraz opracowania: „Ziemia wrzesińska w Powstaniu Styczniowym 1863-1864 – na 100-lecie powstania” (wydane w 1963 roku), „Września i powiat wrzesiński w okresie Powstania Wielkopolskiego” (wydane w 1968 roku), był też współautorem monografii „Ziemia wrzesińska. Przeszłość i teraźniejszość” (pod redakcją J. Deresiewicza, wydana w 1978 roku). Następcą Antoniego Cizaka na stanowisku kustosa muzeum był Janusz Lenartowicz (1977-1994).

W latach 60. nastąpiła też wyraźna poprawa w urządzeniu obiektów rekreacyjnych – pobudowano wreszcie pawilon przy basenie kąpielowym, a w lipcu 1968 roku oficjalnie uruchomiono na sztucznie stworzonym zalewie na Wrześnicy na Lipówce kąpielnisko z pawilonem gastronomicznym, pomieszczeniami na sprzęt wodny i szatniami (tzw. „stare łaźienki” zostały zasypane). W maju 1973 roku oddano do użytku nad tym zalewem przy ulicy Świętokrzyskiej camping. W la-

tach 80. dysponował on 210 miejscami noclegowymi.

Sporą atrakcją dla mieszkańców miasta przez ponad dwadzieścia lat były powiatowe zawody strażackie, w których „gościnnie” uczestniczyły czasem jednostki z innych powiatów. Na początku lat 50. zawody odbywały się na ścianie ćwiczeń przy strażnicy, później, w latach 60., przeniesiono je na nieużytki za koszarami przy ulicy Kościuszki.

Znaczącą rolę kulturalno-oświatową i oczywiście (w zamierzeniu władz) propagandową miał radiowęzeł wrzesiński. Przesyłał drogą kablową audycje Polskiego Radia, a także, o określonych porach (z powtórzeniami), lokalne audycje wrzesińskie – komunikaty, opisy ważnych wydarzeń, audycje oświatowe (pt. „Wiedza pomaga w życiu”), jak również lokalne muzycz-

w powiecie było półtora tysiąca głośników radiowęzłowych. W drugiej połowie lat 50. liczba głośników w powiecie nadal rosła – w 1955 roku było ich 3092, w 1956 roku 3496, w 1957 roku 3684, a w 1958 roku 3727. Od końca lat 40. audycje radiowęzła prowadził (jako lektor i autor) Dionizy Zdziabek. Schyłek wrzesińskiego radiowęzła nastąpił w latach 70. (nie instalowano sieci radiowęzłowej w nowym budownictwie blokowym), a ostatnia audycja została nadana w czerwcu 1980 roku.

W całym okresie Polski Ludowej Września nie posiadała własnego organu prasowego. Informacje z życia miasta i powiatu zamieszczane były w „Gazecie Poznańskiej”, „Ekspresie Poznańskim” i „Głosie Wielkopolskim”, a od połowy lat 60. także w „Przemianach Ziemi Gnieźnieńskiej”. Głównymi autorami tekstów byli najpierw Kazimierz

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni

Pomnik Wolności przy ulicy Harcerskiej (w tym miejscu stoi obecnie Pomnik Dzieci Wrzesińskich)

ne koncerty zyczeń. Komitet redakcyjny audycji lokalnych umiejscowiony był przy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, audycje nadawano początkowo z ratusza, a potem z gmachu poczty (technicznie radiowęzeł podlegał telekomunikacji). Radiowęzeł wrzesiński, uruchomiony już w styczniu 1945 roku, swą działalność rozwinął w marcu tegoż roku za sprawą Zofii i Mariana Turwidów, Wandy i Mieczysława Tomaszewskich oraz Teodora Mikołajczaka. Początkowo radiowęzeł obsługiwał mieszkańców Wrzesni, potem, stopniowo, okoliczne wsie, jak Psary Polskie, Słomowo, Sokołowo, Bierzgliń, Kaczanowo, Białężyce, Chwalibogowo, później docierał do wsi dalszych, a w niektórych wsiach jak Węgielki czy Grabowo Królewskie początkowo były punkty zbiorowego słuchania. Pierwsze lokalne audycje muzyczne tworzył sam Mieczysław Tomaszewski, grając z powodu braku fortepianu na pianinie, na żywo grywał też kilkuosobowy muzyczny zespół smyczkowy. Najdalszy terytorialny zasięg radiowęzła obejmował Puzdry. W 1953 roku

Starzyński, a potem Dionizy Zdziabek.

Po 1956 roku radiowęzeł napotkał na konkurencję coraz szerzej dostępnych radiodiodników, ale najczęściej równolegle funkcjonowały w mieszkaniach wrzesińskich oba środki przekazu. W drugiej połowie lat 50. liczba radiodiodników w powiecie rosła dość szybko – w 1956 roku było ich 3004, w 1957 roku – 3940, a do 31 maja 1958 roku – 4254. Pierwsze prywatne odbiorniki telewizyjne we Wrześni pojawiły się w końcu lat 50., a w 1960 roku (według stanu z 5 XII) było ich w mieście łącznie – prywatnych i zakładowych – 78. W roku 1963 w całym powiecie wrzesińskim było już 770 telewizorów, w tym w miastach (Września i Miłosław) – 570. Szczególnie szybki wzrost liczby telewizorów we Wrześni, przy niewielkim już wzroście liczby radiodiodników, nastąpił od połowy lat 60.

Marian Torzewski

fot. ze zbiorów Muzeum regionalnego we Wrześni

Basen Miejski przy ulicy Gnieźnieńskiej, początek lat 70. XX w.